

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975)

Ефективна ЕКОНОМІКА

Дніпровський державний
аграрно-економічний
університет

Видавництво ТОВ «ДКС-центр»

Ефективна економіка № 2, 2015

УДК 657.2

Т. О. Кривцова,

канд. екон. наук, доцент кафедри контролю і аудиту

Харківського національного економічного університету імені Симона Кузнеця

Н. П. Владімірова,

аспірант кафедри контролю і аудиту

Харківського національного економічного університету імені Симона Кузнеця

СУТНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

T. O. Krivcova,

*candidate of science in Economics, associate professor of the Department of Control and Audit,
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics*

N. P. Vladimirova,

*postgraduate of the Department of Control and Audit,
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics*

THE ESSENCE OF THE STATE FINANCIAL CONTROL IN THE CONTEXT OF THE FINANCIAL SECURITY OF ENTITIES

В статті визначено сутність державного фінансового контролю в контексті забезпечення фінансової безпеки держави. На підставі проведеного морфологічного аналізу автором запропоновано під державним фінансовим контролем розуміти систему безупинних контрольних дій за функціонуванням об'єктів управління, що проводяться органом державного фінансового контролю, з метою формування інформаційних засад прийняття управлінських рішень або їх коригування для досягнення поставлених цілей найбільш ефективним способом.

Запропоновано схему взаємозв'язку державного фінансового контролю та фінансової безпеки суб'єктів господарювання. Встановлено, що фінансова безпека суб'єктів господарювання є останнім елементом у логічному ланцюгу, який дозволив визначити взаємозв'язок між державним фінансовим контролем та фінансовою безпекою суб'єктів господарювання. Варто зазначити, що система державного фінансового контролю виступає важелем, який створює міцне підґрунтя для забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання. При цьому інструментами її забезпечення є види, методи, елементи, форми та принципи організації системи державного фінансового контролю, спрямованої на всебічний та всеохоплюючий захист фінансових та майнових інтересів держави.

The article determines the essence of the state financial control in the context of the state financial security. The author of the article suggests the definition of the state financial control as a system of the incessant control actions by functioning the objects of management. This definition is based on morphological analysis. These objects should be conducted by the subjects of the state financial control to create information bases of management decisions or the adjustments to achieve the goals in a most effective way.

The author of the article offers the scheme of relationship between the state financial control and the financial security of entities. The financial security of entities is the last element in the logical chain that allows us to determine the relationship between the state financial control and the financial security of entities. Besides the system of state financial control is the lever that creates a strong foundation to ensure the financial security of entities. It is important to note that instruments for providing the financial security are the types, methods, elements, forms and principles of organization of the system of the state financial control which is directed to the comprehensive protection of the financial and property interests of the state.

Ключові слова: *контроль, фінанси, фінансова безпека, державний фінансовий контроль, система державного фінансового контролю, суб'єкти господарювання.*

Key words: *control, finance, financial security, state financial control, system of state financial control, entities.*

Вступ. Для ринкової економіки державний фінансовий контроль є особливою сферою діяльності, в якій на практиці відбувається природна, органічна взаємодія матеріальних і фінансових відносин в рамках єдиного товарно-грошового комплексу. При цьому застосування різних форм державного впливу на економіку не означає, що ринкові відносини замінюються адміністративними, оскільки держава здійснює контрольні повноваження лише в рамках матеріальних і фінансових ресурсів, що знаходяться в її розпорядженні. Удосконалення державного фінансового контролю є важливою гарантією збереження соціальної спрямованості економічної, а також фінансової політики держави в процесі здійснення нею фінансової діяльності.

Тобто особлива роль і функції держави в нових соціально-економічних (ринкових) умовах, що характеризують її дії у фінансово-економічному просторі, стає однією з характерних змістовних складових сутності державного фінансового контролю. А розроблена юридично обґрунтована концепція реформування державного фінансового контролю покликана сприяти ефективному і сталому розвитку держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічні засади державного фінансового контролю знайшли своє відображення в правцях багатьох зарубіжних та вітчизняних вчених, таких як: О. Барановський, Л.В. Дікань, В. Мунтіян, Є.В. Калюга та інших. Питання реформування системи фінансового розглядали Сивульський М.І., Стефанюк І.Б., Іванова І.М., Рубан Н.І., М. Кучерявенко, та інші. Проте аспекти фінансової безпеки і державного фінансового контролю розглядають переважно відокремлено, не виявляючи їх взаємозв'язку. Все це обумовлює актуальність та своєчасність обраної теми дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є теоретичне обґрунтування сутності державного фінансового контролю в контексті забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання:

розкрити сутність дефініції контролю;

розкрити сутність державного фінансового контролю;

визначити взаємозв'язок між державним фінансовим контролем та фінансовою безпекою суб'єктів господарювання.

Результати дослідження. В результаті проведеного дослідження встановлено, що вчені-економісти в усьому світі приділяють значну увагу контролю, але розглядають його кожен зі своєї, суб'єктивної точки зору. Тому в теорії та на практиці ще не склалося єдиного підходу до розкриття сутності цієї категорії.

Проведений автором аналіз визначень поняття «контроль» різними авторами-дослідниками дає можливість виділити три основні підходи до його трактування: процесний, системний та функціональний (рис.1). Це, можна пояснити тим, що контроль є багатогранною та багатофункціональною економічною категорією.

Крім того, варто звернути увагу, що у наведених підходах до визначення сутності контролю можна виділити чотири напрями. Так, перший з них визначає контроль як сферу діяльності органів державного та фінансового управління. Їм захоплюються юристи, соціологи та економісти, які досліджують контроль як метод або форму управлінської (виконавчо-розпорядчої) діяльності.

Як зазначають В.К. Симоненко, О.І. Барановський та П.С. Петренко, «контроль не може бути зведений до методу або форми управлінської діяльності. Він є самостійною функцією управління, отже особливим видом діяльності, який характеризується цільовою спрямованістю, однорідністю змісту й однотипністю способів його існування» [1, с. 7].

Рис. 1. Систематизація поглядів учених-економістів на сутність категорії «контроль»

(узагальнено автором)

Другий напрям дозволяє виокремити три стадії управлінської діяльності:

- 1) проектування та постановку цілей;
- 2) організацію заходів щодо виконання прийнятого рішення;

3) контроль за виконанням.

Отже, контроль тлумачиться як специфічна стадія управлінського циклу.

Автор згоден з думкою О.І. Барановського, що такий підхід є доцільним, оскільки «він дозволяє розглядати контроль з позиції перевірки виконання кожного конкретного управлінського рішення, а не як цілеспрямований і відносно відокремлений вид управлінської діяльності» [1, с.7].

Третій напрям представлений дослідниками, які схилиються до кібернетичних установок. Вони трактують контроль «як форму зворотнього зв'язку, за допомогою якого керована система отримує необхідну інформацію про дійсний стан керованого об'єкта та виконання управлінських рішень». Автор підтримує позицію В.К. Симоненка, О.І. Барановського та П.С. Петренка, про те, що зазначений підхід «спрямований на своєрідний «інформаційний ухил» у розумінні сутності контролю [1, с.7]. Так, з точки зору інформаційних аспектів процесу управління контроль є формою зворотного зв'язку, але за такого розуміння контроль штучно відривається від процесу прийняття управлінських рішень, не розглядається найважливіша риса контролю - можливість та необхідність активного впливу на господарські процеси, що відбуваються. Однак, саме цей підхід дозволяє побудувати систему контролю з урахуванням таких її складових як: вхід (інформаційне забезпечення контрольної діяльності), вихід (продукт функціонування системи внутрішньогосподарського контролю), та механізм, котрий перетворює вхід системи в її вихід та розкривається у здійсненні контрольних процедур, згідно з цілями, задачами і формами контролю (обробка інформації, еталон для порівняння).

Варто звернути увагу, що у літературі широко зображено й четвертий напрям визначення сутності контролю, для якого притаманна думка, що сутність контролю полягає в «регулярній перевірці дотримання господарського законодавства, виявленні відповідних порушень» [1, с.8]. Така позиція протирічить правовій концепції сутності контролю, оскільки зводить його лише до способу забезпечення законності, до перевірки дотримання правових норм. З таким вузьким трактуванням важко погодитися. За всієї важливості дотримання законів, підзаконних актів не можна сутність контролю зводити лише до цього. Адже існують зворотні зв'язки, що полягають в активному впливі контролю на більш раціональне використання ресурсів, усунення перепон на шляху оптимального функціонування різних ланок управління.

Крім того, як справедливо зазначає Іванова І., сучасна міжнародна теорія і практика вже інакше трактує поняття контролю. Оскільки у процесі контрольних дій контролюючими органами чи особам потрібно не просто виявити факт відхилення від норми, а й проаналізувати природу порушень та з'ясувати залежність між контрольними відхиленнями в окремих частинах системи і загалом [13, с.17]. За результатами перевірки обов'язково роблять висновок про причини порушення та його наслідки для задоволення інтересів державного та приватного сектору економіки.

З урахуванням вищезазначеного автор згоден з думкою О.І. Барановського про те, що контроль, «як одна зі складових управління, представляє собою систему моніторингу процесу функціонування керованого об'єкта з метою оцінки аргументованості й ефективності прийнятих управлінських рішень, виявлення відхилення від цих рішень і здійснення відповідного коригування дій» [1, с.8].

Тобто, контроль не обмежується лише констатацією припущених відхилень від прийнятих управлінських рішень. Його дані використовуються для підтримки динамічного спокою всієї системи управління, прийняття більш обґрунтованих та збалансованих рішень.

Необхідно зазначити, що сьогодні серед вчених і практиків відсутня єдність стосовно вибору критеріїв й ознак класифікації різновидів контролю. Так, за М. Студеникіною, з огляду на організаційний взаємозв'язок контролюючого і підконтрольного об'єктів, контроль поділяється на внутрішній (внутрішній) і зовнішній (надвідомчий). При цьому автор вважає, що внутрішній контроль здійснюється стосовно органів однієї системи, а зовнішній - організаційно невідпорядкованих об'єктів [27, с.47]. Уточнюючи подібну класифікацію, Є. Тонков і С. Масалітіна у внутрішньому виокремлюють відомчий і внутрішній, а у зовнішньому - позавідомчий, надвідомчий і міжвідомчий різновиди контролю [28, с.48].

За суб'єктами Є. Тонков і С. Масалітіна виділяють такі основні види контролю, як державний і громадський, які належать до різновидів соціального контролю (в широкому його трактуванні) [28, с.49]. В свою чергу, державний контроль (залежно від владних ознак суб'єкта контролю) може диференціюватися як контроль, що здійснюється відповідно органами законодавчої (представницької), виконавчої і судової влади. Залежно від особливостей суб'єкта, в більш розгорнутому розумінні, контроль можна поділити на такі види: державний, муніципальний, громадський (громадянський), контроль недержавних (приватних) структур.

Форми громадського, ринкового і державного контролю слід класифікувати за різними критеріями. Залежно від рівня охоплення економіки слід виділити:

громадський, ринковий і державний контроль на макрорівні чи контроль над розвитком економіки загалом, коли представлені загальні цільові установки економічної політики і загальнодержавні заходи з їх реалізації;

громадський, ринковий і державний контроль на мезорівні - це контроль над розвитком певної території чи певного економічного простору; контроль на мікрорівні - це контроль над підприємствами, де деталізуються конкретні шляхи їх розвитку.

За В. Шевчуком, контроль у сфері економіки поділяється на економічний (господарський), фінансовий і фінансово-економічний (фінансово-господарський) [28, с.52].

Варто зауважити, що для даного дослідження інтерес представляє саме державний фінансовий контроль, сутність якого доцільно розглянути більш детально.

Так, аналіз викладених в економічній і спеціальній юридичній літературі думок вчених, дозволяє виокремити декілька підходів до визначення сутності державного фінансового контролю. При цьому Ю. Пивовар класифікує відповідні наукові підходи з виділенням чотирьох їх основних груп: перша група науковців розглядає державний фінансовий контроль як функцію контролю; друга - вважає недоцільним звужувати контроль лише до способу забезпечення законності і фінансової дисципліни, передбачаючи наявність зворотного зв'язку, вираженого у впливі контролю на більш раціональне використання фінансових ресурсів; третя — оцінює його як діяльність з нагляду та перевірки; четверта група вчених - вважають, що державний фінансовий контроль виступає засобом оцінки досягнення мети [26, с.32].

Подальше дослідження робіт цих та інших авторів з питань формування понятійного апарату державного фінансового контролю дозволяє зробити висновок про доцільність групування визначень його сутності (для більш глибокого розуміння) за такими базовими категоріями як сукупність, система, форма, результат та ін. (табл. 1). Для цього автором був використаний метод морфологічного аналізу, який являє собою поєднання метода класифікації та метода узагальнення.

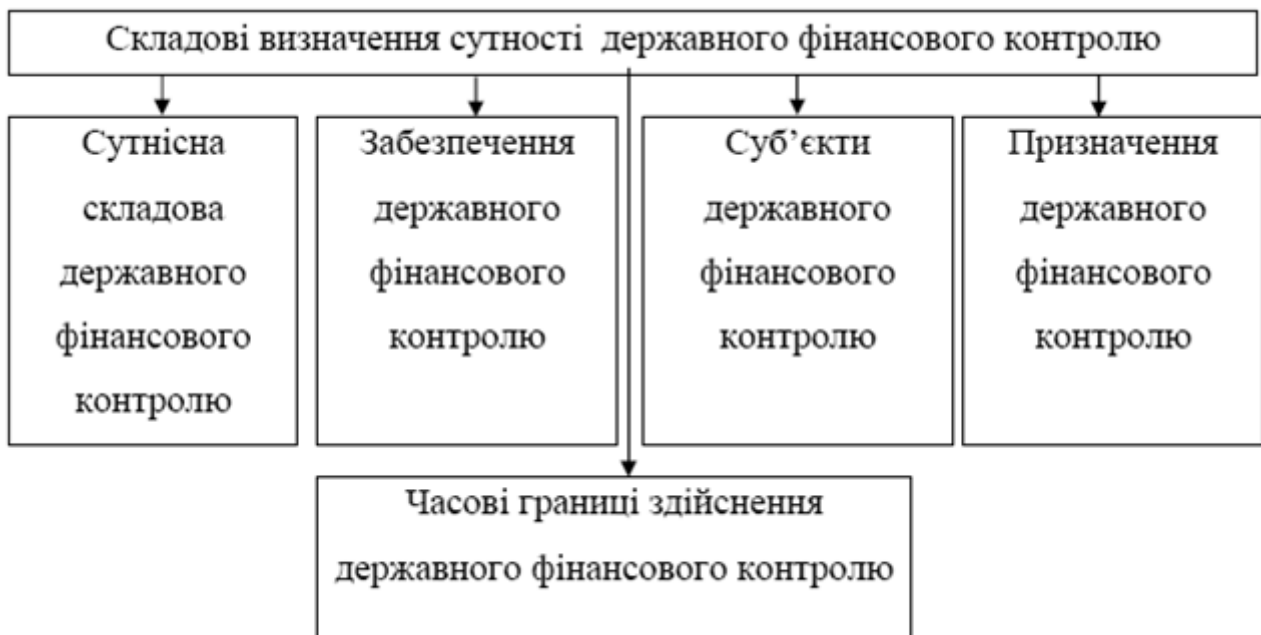
Таблиця 1.

Узагальнення підходів до визначення сутності державного фінансового контролю (узагальнено автором)

Автор	Базова категорія чи поняття													
	Економічні відносини	Сукупність економічних і правових відносин	Системоформуюча субстанція	Діяльність людини	Сукупність дій і операцій	Вид діяльності	Система	Форми і способи впливу	Етап бюджетного процесу	Функція держави	Результат	Діяльність державних органів	Перевірка	Форма державної влади
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Воронин Ю.М. [8]	+													
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Табушнікова Т.Ф. [24]		+												
Дмитренко Г.В. [10]			+											
Видяпина В.И. [30]				+										
Рябухін С.Н. [20]					+									
Басанцов І.В. [2]						+								
Бурцев В.Б. [4]							+							
Данильяна О.Г. [27]								+						
Суконников Є.С. [23]									+					
Телепнева А.В. [25]										+				
Іванова І. [13]											+			
Козирін А. [14]												+		
Мельник М., Пантелєєв О., Звєздін А. [15]													+	
Степашин С.В., Столяров Н.С. [22]										+				+
Родіонова В.М. [19]							+							
Шохін С. Вороніна Л. [28]														

Як видно з табл. 1, державний фінансовий контроль дійсно має надзвичайно складну сутність та багатовекторність прояву. Тому подана в табл. 1 сукупність морфологічних одиниць, які визначають сутність державного фінансового контролю, є значною мірою неоднорідною і потребує подальшого порівняння. Таке порівняння можливо за допомогою декомпозиції наведених визначень на основні складові, до яких слід віднести сутнісну складову поняття, забезпечення державного фінансового контролю та його призначення, суб'єктів, які його здійснюють, та часові границі здійснення (рис. 2).

Підсумовуючи всі загальні визначення поняття «державний фінансовий контроль» та узагальнюючи проведений аналіз, автором пропонується під державним фінансовим контролем розуміти систему безупинних контрольних дій за функціонуванням об'єктів управління, що проводяться органом державного фінансового контролю, з метою формування інформаційних засад прийняття управлінських рішень або їх коригування для досягнення поставлених цілей найбільш ефективним способом.

Рис. 2. Морфологічна декомпозиція визначення поняття «державний фінансовий контроль»

Наведене автором визначення обумовлене тим, що сутність та зміст контролю не можуть бути ґрунтовно розкриті у відриві від сфери діяльності, яку він обслуговує. При цьому автор згоден з думкою О.А. Шевчука, про те, що «наведені погляди неповною мірою відбивають сутність державного фінансового контролю [28, с. 45]. Для чіткого розуміння сутності його слід розглядати комплексно в системі координат: мета - спосіб (засіб) - результат.

Проте слід зауважити, що застосування системного підходу, як основи розвитку методології сучасної науки державного фінансового контролю, потребує значної уваги до формалізації системного дослідження, тобто виокремлення та подальшого функціонування не державного фінансового контролю як системи, а системи державного фінансового контролю. Це, на думку автора, дасть можливість вивчати системні побудови інших сфер фінансового управління, орієнтуючись на вимоги та обмеження загальної теорії систем.

В той же час, варто враховувати, що державний фінансовий контроль є невід'ємною складовою частиною системи управління державними фінансами. При чому сутність фінансів розкривається у їх функціях. Контрольна функція, як і розподільча, є сутнісною функцією державних фінансів, що є одним з найважливіших елементів механізму державоутворення.

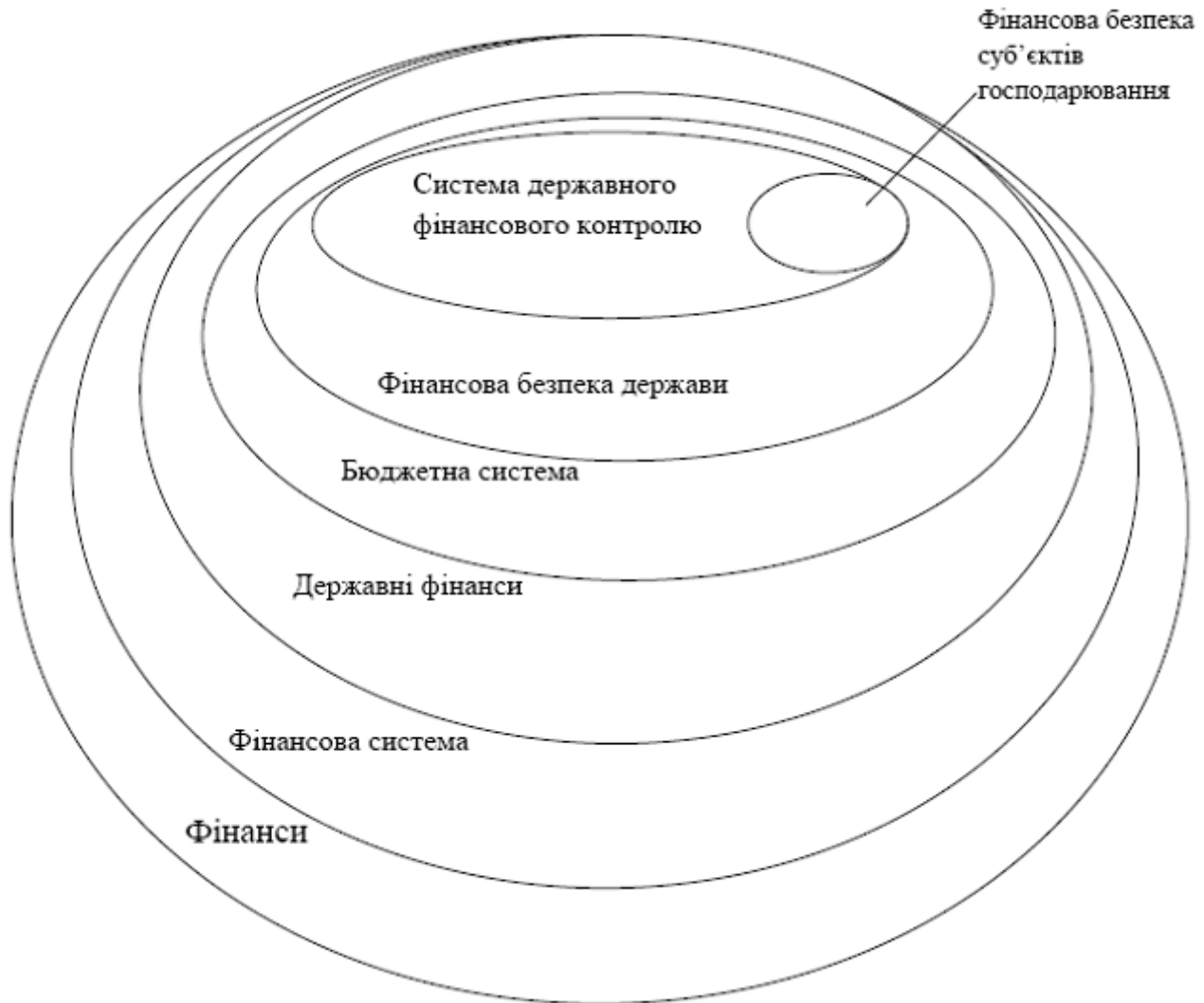
Теоретичні основи функціонування державного фінансового контролю природно обумовлені самою сутністю категорії фінансів як реалізації однієї з їх функцій на практиці, тобто виконання фінансами своєї контрольної функції передбачає розбудову системи державного фінансового контролю. Таким чином, система державного фінансового контролю, якісна ознака якої -цілісність, є системою у складі загальної фінансової системи., ефективність функціонування якої розкривається у забезпеченні фінансової безпеки держави.

Взаємозв'язок категорій «фінансова безпека суб'єктів господарювання» і «державний фінансовий контроль» виявляється при побудові логічного ланцюга: фінанси - фінансова система - державні фінанси - бюджетна система - фінансова безпека держави - система державного фінансового контролю – фінансова безпека суб'єктів господарювання.

Наочне відображення логічного ланцюга взаємозв'язку категорій «фінанси» і «система державного фінансового контролю» наведено на рис. 3.

Розглядаючи рис. 3, необхідно враховувати наступні пояснення:

1) за сутністю фінанси є об'єктивною економічною категорією. Вони відображають сукупність економічних відносин, пов'язаних із розподілом та перерозподілом ВВП, а в окремих випадках й національного багатства країни, з метою формування фінансових ресурсів і їхнього використання для забезпечення соціально-економічного розвитку суспільства. В той же час за змістом фінанси відображають кінцеву мету розподільних і перерозподільних процесів - формування і використання фінансових ресурсів. Отже, фінансові ресурси є матеріальним змістом фінансів.

Рис. 3. Схема взаємозв'язку державного фінансового контролю та фінансової безпеки суб'єктів господарювання
(доповнено автором на підставі [27])

2) Фінансова система відображає ефективність організації фінансів та реалізацію фінансових відносин у державі. У загальному вигляді визначення фінансової системи дав О. Василик: «Фінансова система - це сукупність різноманітних видів фондів фінансових ресурсів, сконцентрованих у розпорядженні держави, не фінансового сектора економіки (господарських суб'єктів), окремих фінансових інститутів і населення (домогосподарств) для виконання покладених на них функцій, а також для задоволення економічних та соціальних потреб» [7, с. 20].

У фінансовій системі держави виокремлюються система органів державного управління фінансами, зокрема контролюючих органів у їх складі, а саме Державної податкової служби України, Рахункової палати України, Державної казначейської служби України, Державної фінансової інспекції України та інших.

3) Державне управління тісно пов'язане з формуванням, розподілом і вторинним перерозподілом державних фінансів. Держава за допомогою державних фінансів має змогу розподіляти і перерозподіляти певну частину валового внутрішнього продукту країни, який є головним об'єктом фінансових відносин у сфері державних фінансів. Суб'єктами цих відносин є держава в особі органів влади, фізичні та юридичні особи.

Сутнісне визначення державних фінансів є у О. Василика: «Державні фінанси - сфера грошових відносин, що виникла у зв'язку з розподілом і перерозподілом вартості валового внутрішнього продукту і частини національного багатства, пов'язана з формуваннями фінансових ресурсів у підпорядкуванні держави й підприємств і використанням державних коштів на витрати з розширення виробництва, задоволення соціально-культурних потреб населення, оборони

країни й державного управління. Державні фінанси функціонують на загальнодержавному, регіональному й місцевому рівнях і включають бюджет, позабюджетні фонди, державний кредит, фінанси державних і муніципальних підприємств» [7, с. 382].

Елементами державних фінансів України є:

- бюджети всіх рівнів;
- централізовані та децентралізовані фонди цільового призначення;
- фінанси підприємств і організацій державної та комунальної власності;
- державний кредит.

Науковці О. Василик та К. Павлюк підкреслюють роль державних фінансів: «Роль державних фінансів в економіці країни визначається тим, яку величину фінансових ресурсів держава мобілізує у своє розпорядження та на які цілі і як ефективно їх використовує» [7, с. 25]. При цьому необхідно зауважити, що держава може користуватися тільки ресурсами, що зосереджені у бюджетній системі, централізованих та децентралізованих державних фондах та державних фінансових інституціях, що логічно підводить до необхідності дослідження бюджетної системи.

4) Бюджетні відносини держави відбуваються в межах бюджетної системи країни шляхом здійснення бюджетного процесу.

Як зазначають С. Юрій та В. Федосов: «Бюджетна система - сукупність самостійних, відокремлених та взаємопов'язаних між собою ланок, у яких функціонують бюджетні відносини» [26, с. 152], а також визначають принципи її побудови: єдності, збалансованості, самостійності, повноти, обґрунтованості, ефективності, субсидіарності, цільового використання бюджетних коштів, справедливості та неупередженості, публічності та прозорості, відповідальності учасників бюджетного процесу [26, с. 154-156].

Важливе місце у бюджетних відносинах посідає бюджетний процес. К. Павлюк трактує його наступним чином: «Широке розуміння бюджетного процесу полягає в тому, що уся діяльність органів законодавчої, виконавчої, судової влади у бюджетній сфері має бути підпорядкована суворим регламентним нормам, які забезпечують законність, доцільність і результативність цієї діяльності» [17, с. 58].

Згідно зі ст. 2. нового Бюджетного Кодексу терміни «бюджетна система України» та «бюджетний процес» вживаються в такому значенні: «Бюджетна система України - сукупність державного бюджету та місцевих бюджетів, побудована з урахуванням економічних відносин, державного та адміністративно-територіальних устроїв і врегульована нормами права»; бюджетний процес - регламентований бюджетним законодавством процес складання, розгляду, затвердження, виконання бюджетів, звітування про їх виконання, а також контролю за дотриманням бюджетного законодавства [6].

Бюджет держави є важливою складовою інституту держави. У ньому відображається фінансовий потенціал державного управління щодо досягнення визначених цілей. Тому від дослідження бюджетних відносин маємо перейти до дослідження фінансової безпеки та її складових, тобто перейти до передостанньої ланки дослідження - вивчення фінансової безпеки держави.

5) Фінансова безпека держави належить до складу економічної безпеки, має теоретичні та нормативно-правові визначення. Структура фінансової безпеки держави складається з двох найвагоміших елементів - бюджетної безпеки та боргової безпеки держави.

О. Барановський, запропонував наступне визначення: «Бюджетна безпека держави - стан забезпечення платоспроможності (рівень бюджетного потенціалу) держави щодо виконання нею своїх функцій з урахуванням балансу доходів і видатків державного й місцевого бюджетів та доцільності, законності й ефективності використання бюджетних коштів на всіх рівнях» [1, С. 206] та класифікував фактори, стосовно яких зумовлюється бюджетна безпека держави: величина її бюджету; розмір його дефіциту або бездефіцитність (профіцит); діюча в країні бюджетна система; чинна правова база, професіоналізм і ретельність розробки і процедури розгляду та затвердження бюджету; вплив масштабу бюджетного фінансування, розвитку певної бюджетної класифікації; наявності чи відсутності бюджетних резервів; досконалість системи бюджетного обліку; своєчасність прийняття бюджету; характер касового виконання бюджету; стан бюджетних розрахунків; бюджетну безпеку підривають чисельні податкові пільги; рівень девальвації національної валюти; наявності чи відсутності жорстких бюджетних обмежень; бюджетна безпека залежить від бюджетної дисципліни [1, с. 207-216].

При цьому дослідник зазначив конкретні напрями забезпечення належного стану та підвищення рівня боргової безпеки держави, серед яких виділив заходи нормативно-правового, організаційно-методологічного, інформаційного характеру, «значущість ефективного контролю за формуванням зовнішнього боргу України для забезпечення боргової (і фінансової безпеки в цілому) безпеки держави, необхідність вдосконалення цієї діяльності з причин відсутності єдиного контролюючого органу, а також пропонував здійснити концентрацію даних контролюючих функцій» [1, с. 343, с. 351].

6) Система державного фінансового контролю як цілісне явище - окремий інститут у складі фінансової системи держави, що мусить забезпечити й гарантувати дотримання фінансово-господарського та бюджетного законодавства, доцільності державних витрат, економічної ефективності фінансово-господарських операцій державних підприємств і

установ, фінансову безпеку держави, а також являє собою передостанню ланку запропонованого нами логічного ланцюга. Здатність системи державного фінансового контролю здійснювати контрольні заходи щодо усього обсягу фінансових ресурсів держави є науково-практичним виміром якості та стратегічним орієнтиром її розвитку.

Дослідження системи державного фінансового контролю як інституту, що мусить забезпечити й гарантувати дотримання фінансово-господарського та бюджетного законодавства, доцільності державних витрат, економічної ефективності фінансово-господарських операцій суб'єктів господарювання (державних підприємств та бюджетних установ), фінансову безпеку держави, є вектором щодо практичного застосування теоретичних засад дослідження функціонування системи державного фінансового контролю.

7) Фінансова безпека суб'єктів господарювання є останнім елементом у логічному ланцюгу, який дозволив визначити взаємозв'язок між державним фінансовим контролем та фінансовою безпекою суб'єктів господарювання. Варто зазначити, що система державного фінансового контролю виступає важелем, який створює міцне підґрунтя для забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання. При цьому інструментами її забезпечення є види, методи, елементи, форми та принципи організації системи державного фінансового контролю, спрямованої на всебічний та всеохоплюючий захист фінансових та майнових інтересів держави.

Висновки. Таким чином, автором на підставі проведеного дослідження сутності державного фінансового контролю в контексті забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання визначено сутність понять «контроль» та «державний фінансовий контроль», а також встановлено взаємозв'язок між державним фінансовим контролем та фінансовою безпекою суб'єктів господарювання.

Література.

1. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення): моногр. / О.І. Барановський. – К.: Вид-во Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2004. – 759 с.
2. Басанцов І.В. Розвиток державного фінансового контролю в умовах ринкової економіки України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук: спец. 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит / І.В. Басанцов. – Ірпінь, 2008. – 34 с.
3. Белуха Н.Т. Теория финансово-хозяйственного контроля и аудита: Учебник. – К.: ПП «Влад и Влада», 1996. – 320 с.
4. Бурцев В.Б. Организация системы государственного финансового контроля в Российской Федерации: теория и практика / В.Б. Бурцев. – М.: Дашков и К, 2002. – 32 с.
5. Бутинець Ф.Ф. Контроль і ревізія : Підруч. для вищ. навч. закл. / Ф. Ф. Бутинець, С. В. Бардаш, Н. М. Малюга, Н. І. Петренко; Житомир. інж.-технол. ін-т. - 2-ге вид., доп. і переробл. - Житомир : ПП "Рута", 2000. - 509 с.
6. Бюджетний Кодекс України від 8 лип. 2010 р. № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2456-17&p=1282847394309931>. – Загол. з екрану
7. Василик О.Д. Державні фінанси України: підручник / О.Д. Василик, К.В. Павлюк. – К.: НІОС, 2002. – 608 с.
8. Воронин Ю.М. Государственный финансовый контроль: вопросы теории и практики / Ю.М. Воронин. – Минск: Книжный Дом, 2005. – С.50.
9. Виговська Н.Г. Господарський контроль: системний підхід. – Вісник ЖІТІ, № 1(23), 2003. – с. 72 – 76.
10. Дмитренко Г.В. Організація і здійснення державного контролю в Україні (фінансово-економічні аспекти): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра наук з держ. упр.: спец. 25.00.02 – механізми державного управління / Г.В. Дмитренко. – К., 2011. – 36 с.
11. Енциклопедичний словник бізнесмена: менеджмент, маркетинг, інформатика. – К.: Техніка, 1993. – 856 с.
12. Жила В.Г. Ревізія та аудит. – К.: МАУП, 1998. – 96 с.
13. Іванова І. Державний фінансовий контроль: Парадигми розвитку: монографія / Ірина Іванова. – К.: Академвидав, 2010. – 168 с. (Серія «Монограф»).
14. Козырин А.Н. Финансовый контроль // Финансовое право / Под ред. проф. О.Н. Горбуновой. – М.: Юристъ, 1996. – 196 с.
15. Мельник М.В., Пантелеев А.С., Звездин А.Л. Ревизия и контроль: Учебное пособие. – М.: ИД ФБК-ПРЕСС, 2004. – 369 с.
16. Нападівська Л.В. Внутрішньогосподарський контроль в ринковій економіці: Монографія. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2000. – 224 с.
17. Павлюк К.В. Бюджет і бюджетний процес в умовах транзитивної економіки України: моногр. / К.В. Павлюк. – К.: НДФІ, 2006. – 584 с.
18. Райзберг Б.А. Современный экономический словарь. / Б.А. Райзберг, Л.Ш. Лозовский. – М.: ИНФА-М, 1996. – 496 с.
19. Родионова В.М., Шлейников В.И. Финансовый контроль: Учебник. – М.: ИД ФБК-ПРЕСС, 2002. – 37 с.
20. Рябухин С.Н. Аудит эффективности использования государственных ресурсов / С.Н. Рябухин. – М.: Наука, 2004. – 8 с.
21. Современный словарь по общественным наукам / под ред. О.Г. Данильяна, Н.И. Панова. – М.: Эксмо, 2005. – 196 с.

22. Степашин С.В., Столяров Н.С., Шохин С.О., Жуков В.А. Государственный финансовый контроль: Учебник для вузов. – СПб.: Питер, 2004. – 88 с.
23. Суконников Е.С. Совершенствовать финансовый контроль // Финансы. – 2002. - №12. – 5 с.
24. Табунщикова Т.Ф. Становление и развитие муниципального финансового контроля: автореф. дис. на соискание учен. степени канд. экон. наук: спец. 08.00.10 – финансы, денежное обращение, кредит / Т.Ф. Табунщикова. – М., 2006. – 24 с.
25. Телепнева А.В. Финансовый контроль как функция государства / А.В. Телепнева // Вестник Санкт-Петербургского университета МВД России. – 2008. - №2. – 58 с.
26. Фінанси: підручник / за ред. С.І. Юрія, В.М. Федосова. – К.: Знання, 2008. – 611 с.
27. Хмельков А.В. Формування цілісної системи державного фінансового контролю в Україні: монографія / А.В. Хмельков. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2012. – 292 с.
28. Шевчук О.А. Державний фінансовий контроль: питання теорії та практики: монографія / О.А. Шевчук. – К.: УБС НБУ, 2013. – 431с.
29. Шохин С.О., Воронина Л.И. Бюджетно-финансовый контроль и аудит. Теория и практика применения в России. – М.: Финансы и статистика, 1997. – 14 с..
30. Экономическое право. Хрестоматия. Т. 2 / под общ. ред. В.И. Видяпина. – СПб.: Питер, 2004. – 101 с.

References.

1. Baranovs'kyu, O.I. (2004), *Finansova bezpeka v Ukrayini (metodolohiya otsinky ta mekhanizmy zabezpechennya)* [The financial security in Ukraine (methodology of estimation and mechanisms of ensuring)], Vyd-vo Kyiv. nats. torh.-ekon. un-t, Kyiv, Ukraine.
2. Basantsov, I.V. (2008), “Development of state financial control in a market economy of Ukraine”, Ph.D. Thesis, Money, finance and credit, National University of STS of Ukraine, Irpin, Ukraine.
3. Belukha, N.T. (1996), *Teorija finansovo-hozhajstvennogo kontrolja i audita* [The theory of financial and economic control and audit], PP «Vlad y Vlada», Kyiv, Ukraine.
4. Burtsev, V.B. (2002), *Organizacija sistemy gosudarstvennogo finansovogo kontrolja v Rossijskoj Federacii: teorija i praktika* [Organization of the system of state financial control in the Russian Federation: Theory and Practice], Dashkov y K, Moscow, Russia.
5. Butynets', F.F. Bardash, S.V. Maliuha, N.M. and Petrenko, N.I. (2000), *Kontrol' i reviziia* [Control and revision] 2nd ed, PP “Ruta”, Zhytomyr, Ukraine.
6. The Verkhovna Rada of Ukraine (2010), Budget Code of Ukraine, available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2456-17&p=1282847394309931> (Accessed 8 July 2010).
7. Vasylyk, O.D. and Pavliuk, K.V. (2002), *Derzhavni finansy Ukrainy* [State finance of Ukraine], NIOS, Kyiv, Ukraine.
8. Voronin, Ju.M. (2005), *Gosudarstvennyj finansovyj kontrol': voprosy teorii i praktiki* [State Financial Control: Theory and Practice], Knizhnyj Dom, Minsk, Belarus.
9. Vyhovs'ka, N.H. (2003), “Economic control: systematic approach”, *Visnyk ZhITI*, vol. 1 (23), pp. 72-76.
10. Dmytrenko, H.V. (2011), “Organization and implementation of state control in Ukraine (financial and economic aspects)”, Ph.D. Thesis, Public administration mechanisms, Kyiv National University of Trade and Economics, Kyiv, Ukraine.
11. Moldovanova, M.I. (1993), *Entsyklopedychnyj slovnyk biznesmena: Menedzhment, marketynh, informatyka* [Encyclopedic Dictionary of the businessman: management, marketing, informatics], Tekhnika, Kyiv, Ukraine.
12. Zhyla, V.H. (1998), *Reviziia ta audit* [Revision and audit], MAUP, Kyiv, Ukraine.
13. Ivanova, I. (2010), *Derzhavnyj finansovyj kontrol': Paradyhmy rozvytku* [State Financial Control: Development Paradigms], Akademvydav, Kyiv, Ukraine.
14. Kozyrin, A.N. and Gorbunova, O.N. (1996), *Finansovyj kontrol'* [Financial control], Jurist', Moscow, Russia.
15. Mel'nik, M.V. Panteleev, A.S. and Zvezdin, A.L. (2004), *Reviziya i kontrol': Uchebnoe posobie* [Revision and control: Study guide], ID FBK-PRESS, Moscow, Russia.
16. Napadovs'ka, L.V. (2000), *Vnutrishn'ohospodars'kyj kontrol' v rynkovij ekonomitsi; Monohrafiia* [Internal control in a market economy: Monograph], Nauka i osvita, Dnipropetrovs'k, Ukraine.
17. Pavliuk, K.V. (2006), *Biudzhety i biudzhetyj protses v umovakh tranzytivnoi ekonomiky Ukrainy: monohrafiia* [The budget and the budget process in conditions transitive economy of Ukraine: Monograph], NDFI, Kyiv, Ukraine.
18. Rajzberg, B.A. and Lozovskij, L.Sh (1996), *Sovremennyj jekonomicheskij slovar'* [Modern Dictionary of Economics] INFA-M, Moscow, Russia.
19. Rodionova, V.M. and Shlejnikov, V.I. (2002), *Finansovyj kontrol'* [Financial control], ID FBK-PRESS, Moscow, Russia.
20. Rjabuhin, S.N. (2004), *Audit jeffektivnosti ispol'zovanija gosudarstvennyh resursov* [Performance audit of use of state resources], Nauka, Moscow, Russia.
21. Danil'jan, O.G. and Panov, N.I. (2005), *Sovremennyj slovar' po obshhestvennym naukam* [Modern Dictionary of the Social Sciences], Jeksmo, Moscow, Ukraine.

22. Stepashin, S.V. Stoljarov, N.S. Shohin, S.O. and Zhukov, V.A. (2004), *Gosudarstvennyj finansovyj control* [State financial control], Piter, Sankt-Peterburg, Russia.
23. Sukonnikov, E.S. (2002), "Improve financial control", *Finansy*, vol. 12, pp. 5.
24. Tabunshhikova, T.F. (2006), "Formation and development of municipal financial control", PhD Thesis, Finance, currency, credit, State University of Tyumen, Moscow, Russia.
25. Telepneva, A.V. (2008), "Financial control as a function of the state", *Vestnik Sankt-Peterburgskogo universiteta MVD Rossii*, vol. 2, pp. 58.
26. Yuriy, S.I. and Fedosov V.M. (2008), *Finansy* [Finance], Znannia, Kyiv, Ukraine.
27. Khmelkov, A.V. (2012), *Formuvannia tsilisnoi systemy derzhavnoho finansovoho kontroliu v Ukraini* [Forming of the integral state financial checking system is in Ukraine], KhNU imeni V.N. Karazina, Kharkiv, Ukraine.
28. Shevchuk, O.A. (2013), *Derzhavnyj finansovyj kontrol': pytannia teorii ta praktyky* [State Financial Control: Theory and Practice], UBS NBU, Kyiv, Ukraine.
29. Shohin, S.O. and Voronina, L.I. (1997), *Bjudzhetno-finansovyj kontrol' i audit. Teorija i praktika primenenija v Rossii* [Budget and financial control and audit. Theory and Practice in Russia], Finansy i statistika, Moscow, Russia.
30. Vidjapin, V.I. (2004), *Jekonomicheskoe pravo* [Economic law], 2nd part, Piter, Sankt-Peterburg, Russia.

Стаття надійшла до редакції 20.02.2015 р.

_(<http://www.poligrafua.net/>).

bigmir)net

856

244

_(<http://www.bigmir.net/>). Брошу.

ТОВ "ДКС Центр"